

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunrossanne.

Vaihtoehto 2: Lieventämishierarkian noudattamisvelvollisuutta ei pidä kirjata luontotekojen osalta lainsäädäntöön.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj (jatkossa Fingrid) kiittää mahdollisuudesta kommentoida hallituksen esitysluonnosta.

Aluksi

Fingridin vastuulla on Suomen kantaverkon ylläpito ja kehittäminen sekä käytön suunnittelu ja valvonta. Fingridin on liitettävä sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat ja voimalaitokset toiminta-alueellaan. Tämän toteuttamiseksi Fingrid investoi uusiin voimajohtoyhteyksiin ja sähköasemiin. Fingridin rooli on kriittinen sähkön tuotanto- ja kulutusinvestointien toteutumiselle, ja kantaverkon merkitys keskeinen Suomen kilpailukyvyn kannalta investointien houkuttelemiseksi Suomeen. Puhtaaseen energiantuotantoon perustuva yhteiskunnan sähköistyminen tuottaa samalla suoraa ilmastohyötyä, ja siinä Fingridin rooli on keskeinen.

Kantaverkon kehittämissuunnitelman 2026–2035 mukaiset investoinnit tarkoittavat tulevan kymmenen vuoden aikana noin 3 800 kilometriä uusia 400 kilovoltin voimajohtoja. Tämän lisäksi suunnittelemme useita uusia 110 kilovoltin voimajohtoja. Nykyisen voimajohtoverkon laajuus on noin 14 900 kilometriä. Uuden 400 kilovoltin voimajohtohankkeen suunnittelu alkaa

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, jossa etsimme voimajohtolle haitattomimman mahdollisen toteutustavan luonto, ihmiset ja muut ympäristötekijät huomioiden.

Lieventämishierarkia:

Fingrid kannattaa vaihtoehtoa 2. Kestävyysraportoinnin kytkeminen lainsäädännössä luontotekoon olisi ongelmallista, sillä kestävyysraportointivelvollisuus perustuu työntekijämäärään ja liikevaihtoon, eikä erityisesti esimerkiksi liiketoiminnasta aiheutuviin luontovaikutuksiin. Samalla yleisesti on ollut meneillään kestävyysraportointisääntelyn keventäminen. Haluamme kuitenkin korostaa, että Fingrid välttää ja lieventää luontovaikutuksiaan kantaverkon investoinneissa ja ylläpidossa lieventämishierarkian mukaisesti. Asiasta linjataan myös yhtiön maankäyttö- ja ympäristöpolitiikassa.

Luonnonsuojelulain 11 luku:

Fingrid katsoo esityksen perustavoitteen luonnonarvomarkkinoiden kehittämisestä kannatettavaksi. Ilmasto- ja ympäristösyistä on kannatettavaa mahdollistaa metsänomistajalle muitakin ansaintamahdollisuuksia kuin puukauppa. Fingrid kannattaa myös ajatusta siitä, että yritysten ympäristövastuullisuutta voidaan osoittaa viranomaisten vahvistamalla menetelmillä, lisäten mahdollisuuksia todentaa ne todellisiksi luontoteoiksi.

Fingrid ei kuitenkaan kannata sitä, että vapaaehtoiset luontovastuullisuuden osoittamiseen tähtäävät hyvitystoimet rinnastetaan lakisääteiseen ekologiseen kompensatioon. Fingrid korostaa, että todellisiin vaikutuksiin perustuva lakisääteinen kompensatio esimerkiksi tiettyyn hankkeeseen liittyen ei saa sekoittaa muuhun luontotyöhön ja -tekoihin, joita voidaan tehdä vapaaehtoisesti yhtiötasolla muista lähtökohdista.

Voimassa olevassa luonnonsuojelulain 11 luvussa säädetään vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta silloin, kun toimija heikentää luonnonarvoja ja haluaa hyvittää ne toisaalla. Ehdotetuilla muutoksilla täysin vapaaehtoiset, luontovastuullisuuden osoittamiseen tähtäävät hyvitystoimet rinnastettaisiin suoraan ekologisen kompensatian kanssa samaan 103 §:n 1 momenttiin. Siten esimerkiksi 104 §:n mukaista päätöstä tai 105 §:n mukaista poikkeuspäätöstä sovellettaisiin samalla tavalla sekä heikennyksiin perustuviin hyvityksiin että vapaaehtoiseen luontovastuullisuuden osoittamiseen.

Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarviointia koskevassa osiossa on todettu, että luonnonarvokauppa ei välttämättä lisäisi merkittävästi suojeluun kohdistuvaa pinta-alaa, vaan toimisi ensisijaisesti olemassa olevien suojelutavoitteiden tukena. Tätä arviota olisi syytä perustella

tarkemmin. Voimassa olevan lain 99 §:n mukaan hyvittävät toimenpiteet eivät perustuu lainsäädännöstä tai muualtakaan tuleviin velvoitteisiin. Lain 98–101 §:n perusteella hyvittämisen kriteerit ovat lisäksi sellaisia, jotka arviomme mukaan voidaan melko helposti myös täyttää. Lakiesityksen tavoitteenakin on lisätä luonnonsuojelua ja edistää luonnonarvomarkkinoita ja yritys vastuullisuutta, joten mielestämme on odotettavaa, että suojeluun kohdistuva pinta-ala nimenomaisesti kasvaa huomattavasti sellaisilla alueilla, joilla yksittäisellä maanomistajalla ei tähän asti ole ollut muuta intressiä kuin harjoittaa puukauppaan perustuvaa metsätaloutta.

Kun vapaaehtoisesta luontovastuullisuustoimesta halutaan pysyvä myös esimerkiksi omistusvaihdostilanteissa, on oletettavaa, että tyypillisimmin tämä johtaa LSL 104 §:n 2 momentin mukaisen suojelupäätöksen hakemiseen.

Mainitusta suojelupäätöksestä on 105 §:n mukaisesti mahdollisuus poiketa yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen vuoksi, kun hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa. Pykälän 2 momentin mukaan ”Päätöksessä on veloitettava heikennyksen aiheuttaja hyvittäviin toimenpiteisiin, joilla hyvitetään hyvitysalueella olevat ja hyvittäville toimenpiteillä tavoitellut luonnonarvot.”

Vastaava poikkeamisen mahdollisuus yleisen edun nimissä sisältyy muihinkin luonnonsuojelulain mukaisiin kieltoihin ja päätöksiin. Näitä ovat 66 §:n mukainen poikkeus luontotyyppien hävittämisen- ja heikentämiskiellosta, 83 §:n mukainen poikkeus eliölajin suojelusta, 39 §:n mukainen poikkeus Natura-alueen heikentämiskiellosta, 61 §:n mukainen yksityisen luonnonsuojelun lakkauttaminen tai lieventäminen sekä 62 §:n mukainen valtion luonnonsuojelun lakkauttaminen tai lieventäminen.

On kuitenkin huomattavaa, että näistä muista poikkeamisista ainoastaan 39 §:n mukainen poikkeus Natura-alueen heikentämiskiellosta sisältää 105 §:n 2 momenttia vastaavan ehdon, että heikennys on korvattava korvaavilla toimenpiteillä. Tämä perustuu EU:n luontodirektiivin ehtoon. Hallituksen esitysluonnoksen toteutuessa 105 §:n soveltaminen laajentuisi myös täysin vapaaehtoiseen, muista kuin konkreettisten hankkeiden luontoheikennysten hyvityksestä kumpuavaan luonnonarvomarkkinaan. Käytännössä se tarkoittaisi sitä, että tällaisen alueen suojelusta poikkeamisesta tulisi vaikeampaa kuin mistään muusta luonnonsuojelulain mukaisesta suojelusta tai rauhoituksesta, pois lukien Natura-alueet, joiden poikkeamislupia käsityksemme mukaan on Suomessa tähän asti myönnetty vain yksi.

Vaikutus kantaverkon suunnitteluun ja toteuttamiseen:

Fingrid rakentaa uusia voimajohtoja perustuen lakisääteiseen verkon kehittämisvelvoitteeseen ja asiakkaiden liittämismääränsä. Yhtiö suunnittelee voimajohtoreittinsä, eli esimerkiksi noin 3 800 kilometriä uutta 400 kilovoltin voimajohtoa tulevan 10 vuoden aikana, huomioiden laajasti

potentiaalisten reittivaihtoehtojen ympäristövaikutukset. Konkreettisen tarpeen vaihtoehtoiselle reitille aiheuttavat usein erilaisilla päätöksillä, laeilla tai asetuksilla perustetut luonnonsuojelulain mukaiset alueet. Lain mukaisesti, reittisuunnittelussa pyritäänkin ensisijaisesti kiertämään eli välttämään nämä alueet.

On kuitenkin useita tilanteita, jolloin ympäristöllisesti kokonaisvaikutuksiltaan haitattomin vaihtoehto on hakea poikkeamislupaa suojeluun, luonnonsuojelulain nojalla. Tyyppitilanne on, kun voimajohtoreitti sijoittuu esimerkiksi nykyisen voimajohtoreitin yhteyteen, mikä on valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa esitetty ensisijainen sijoittamistapa. Usein poikkeamislupa on tarpeen myös maankäytöllisesti ahtaissa sijainneissa.

Fingrid on pyrkinyt useissa yhteyksissä huomauttamaan, että uusia suojelualueita perustettaessa kuuluttaisiin Fingridiä. Näin voidaan välttää, ettei vapaaehtoisuuteen perustuva suojelutoimi tulisi suunnitellulle voimajohtoreitille. Teoriassa tällaista on mahdollista jatkossa tehdä helpommin myös tahallisesti. Käytännössä tällaisessa tilanteessa joudutaan kiertämään alue tai hakemaan poikkeuslupaa, joka hyväksyttynäkin aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista takkaa ja riskiä kriittisten hankkeiden viivästymiselle. LSL 105 §:n 2 momentti lisäksi edellyttää hyvittävien toimenpiteiden tekemistä, jota ei edellä mainitulla tavalla muissa vastaavissa poikkeamisissa edellytetä.

Kun luonnonsuojelulain 11 luvun nojalla toteutettu vapaaehtoinen ekologinen kompensatio ja luonnonarvojen tuottaminen ovat molemmat vapaaehtoisuuteen perustuvia, on mielestämme ongelmallista, että niistä poikkeaminen aiheuttaa tavallista suurempia vaikeuksia erittäin tärkeän yleisen edun mukaisten hankkeiden toteuttamiseen. Kuten edellä todettiin, pitkien ja nauhamaisten hankkeiden suunnittelussa voidaan joutua tilanteeseen, jossa ihmisten ja luonnon kannalta kokonaisvaikutuksiltaan haitattomin vaihtoehto on se, että haetaan poikkeamislupaa luonnonsuojelulain mukaisesti rauhoitetusta tai suojellusta kohteesta.

105 §:n mukainen tiukka poikkeamisluvan edellytys sekä 2 momentin mukainen vaatimus hyvittävästä toimista, niiden toteuttamisen käytäntöön liittyvine epävarmuuksineen voi helposti johtaa siihen, että hankkeen aikatauluriskien välttämiseksi päädytään vaihtoehtoon, jossa suojeltu hyvitysalue väistetään, vaikka tämä ei johtaisi kokonaisvaikutuksiltaan haitattomimpaan tulokseen. Esimerkkeinä, voimme joutua kaatamaan enemmän metsää tai rakentamaan lähemmäs asutusta tai purkamaan rakennuksia.

Tämä ei ole hallituksen esitysluonnoksen tavoitteiden mukaista. Vapaaehtoisesti suojellun, varsinkin pelkän luontovastuullisuuden osoittamisen vuoksi perustetun alueen suojelusta poikkeaminen ei saisi johtaa muiden, vaikuttavampien ympäristötietojen väistymiseen.

Ehdotamme näin ollen, että

1. LSL 105 §:n 1 momentin poikkeamisedellytyksiä laajennetaan siten, että poikkeamislupa voidaan myöntää myös silloin, kun poikkeaminen johtaa kokonaisympäristövaikutuksiltaan haitattomimpaan lopputulokseen, eli ei pelkästään silloin, kun vaihtoehtoa ei ole lainkaan.

JA

2. LSL 105 §:n 2 momentti poistetaan kokonaan, jolloin se olisi linjassa muiden luonnonsuojelulain mukaisten poikkeamisten kanssa, tai pykälää vähintään tarkistetaan siten, että kyseinen momentti kohdistetaan koskemaan ainoastaan ekologisia kompensatioita, ei muita luontotekoja.

Kunnioittavasti

FINGRID OYJ / Asiakkaat ja kantaverkkosuunnittelu

Kujanen Eero
Fingrid Oyj